

ВЕБІНКЛЮЗІЯ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕК В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ

Салтикова Анастасія Андріївна, старший викладач кафедри інформаційних комунікацій Факультету української філології, культури і мистецтва Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Шевчук Олександр Андрійович, провідний бібліограф Наукової бібліотеки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У пропонованій реценції автори розглядають питання вебінклюзії ресурсів бібліотек в умовах реалізації державної політики безбар'єрності. Роблять висновок про те, що працюючи над поліпшенням доступності бібліотечних послуг, бібліотекарі не тільки значно розширюють потенційне коло користувачів бібліотеки, а й допомагають державі створювати та розвивати адаптивний простір для населення.

Ключові слова: вебінклюзія, бібліотека, безбар'єрність, державна політика, інклюзивна політика, цифрова інклюзія, цифрова безпека.

Невпинний розвиток суспільства вніс активні зміни у світовий порядок. Просування демократії стимулює громади дбати про рівність та справедливість, долати дискримінацію, забезпечувати соціальну рівність та безбар'єрність. Для збільшення рівня соціалізації громадян, держави починають впроваджувати інклюзивну політику. Термін «інклюзія» означає *процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, у тому числі людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (люди похилого віку, вагітні жінки тощо)* (Кабінет Міністрів України). Інклюзія має на меті охопити всіх людей, незалежно від їх віку, статі, раси, медичних потреб тощо.

В Україні активно проводиться інклюзивна політика. Так, наприклад, в межах ініціативи Олени Зеленської «Без бар'єрів» було розроблено «Довідник безбар'єрності», на сайті Урядового порталу можна знайти досить вичерпний список документів щодо цього напрямку, одним з пріоритетних є Розпорядження «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» (Кабінет Міністрів України, 2021).

Зазвичай, розглядаючи питання інклюзивного середовища, спираються саме на фізичну інклюзію, тобто, подолання фізичних бар'єрів. Проте, важливо також звертати увагу на інформаційну інклюзію. Розвиток інформаційного середовища, оцифрування документів, електронні послуги та багато іншого в сучасному світі грають провідні ролі в житті більшості людей, тож необхідно дбати про доступність інформаційної сфери. Забезпечити якісне формування інклюзивного інформаційного середовища може цифрова інклюзія. У своїй монографії Ганна Давиденко вказує, що цифрова інклюзія означає здатність окремих осіб і груп отримувати доступ до цифрових технологій й ефективно використовувати їх (Давиденко, 2023). Тож цифрова інклюзія базується на забезпеченні доступу до інформації та простоті її використання.

Питання цифрової інклюзії для бібліотек має стати одним з найбільш пріоритетних, адже це провідні інформаційні установи, які зобов'язані не просто якісно надавати інформаційні послуги, а й стати прикладом для інших діячів у інформаційній галузі. Раніше інклюзивне обслуговування бібліотеки забезпечувалось доставленням необхідних користувачеві документів додому. Проте, зі зміною курсу на цифровізацію послуг, створенні е-каталогів та е-бібліотек з'явилась потреба розвивати вебсередовище. Тому одним з аспектів цифрової (інформаційної) інклюзії є доступність вебресурсів – **вебінклюзія**. Сучасні бібліотеки вже давно мають вебсайти, сторінки в соціальних мережах та месенджерах, чат-боти, тож, дуже важливо створити на даних платформах зрозуміле та доступне інформаційне середовище.

Працюючи над забезпеченням вебінклюзії, бібліотекарі можуть керуватися наступними принципами цифрової інклюзії:

1. Доступність технологій – вебресурс повинен однаково якісно надавати інформацію як за допомогою десктопних версій, так і на мобільних пристроях; підтримувати скрінрідери та інші програми; обов'язково містити блок «спеціальні можливості» для керування налаштуваннями за потреби.

2. Доступність контенту – контент повинен бути зрозумілим, адаптивним, мати альтернативні версії нетекстового вмісту та мультимедіа; відповідати стандартам інклюзивного дизайну; ресурс повинен мати зрозумілу семантичну структуру.

3. Цифрова безпека – важливо створити безпечне середовище для користування ресурсом, забезпечити захист даних, конфіденційність, знизити ризики онлайн-загроз та кібератак (Попов, 2023).

Інклюзія для користувача можлива завдяки забезпеченню в роботі ресурсу наступних чотирьох базових завдань:

1. Інтуїтивна зрозумілість – інтерфейс має бути зручним і зрозумілим людям з різними рівнями технічної грамотності.

2. Адаптивність – ресурс повинен бути однаково зручним і доступним на різних пристроях, наприклад мобільних телефонах, комп'ютерах чи планшетах.

3. Чіткість тексту – текст має бути чітким, простим для розуміння, не містити складних термінів чи бути неоднозначним.

4. Альтернативний текст – допомагає незрячим та слабоврячим користувачам дізнатися вміст повідомлення.

Працюючи над поліпшенням доступності бібліотечних послуг, бібліотекарі не тільки значно розширюють потенційне коло користувачів бібліотеки, а й допомагають державі створювати та розвивати більш адаптивний простір для населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивна політика. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika>

2. Давиденко Г. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна диджиталізація: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 240 с.

3. Попов Д. Короткий посібник з цифрової доступності. 2023. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-06/korotkiy_posibnik_z_cifrovoi_dostupnosti_-_ukr.pdf

4. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 366-р. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text>

REFERENCE

1. Inkliuzyvna polityka. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika>

2. Davydenko H. Tsyfrova inkliuziia ta dostupnist: sotsialna dydzhytalizatsiia: monohrafiia. Vinnytsia: TVORY, 2023. 240 s.

3. Popov D. Korotkyi posibnyk z tsyfrovoyi dostupnosti. 2023. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-06/korotkiy_posibnik_z_cifrovoi_dostupnosti_-_ukr.pdf

4. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 366-r. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-r#Text>